

Шахова комбінація

Уявіть собі таку ситуацію: приїжджає зі Штатів наш громадянин, якого не було тут, скажімо, років 10, і намагається елементарно збагнути: «Що тут відбувається? Чого вони так погано живуть? Чому пішла у небуття минула влада? Чого хоче ця?». І не тому, що прегне грати у політику, а тому, що не хоче, аби маніпулювали ним. Та чи можна бути тут поза грою?...

Ця ситуація нагадує початок «Гамлета» Шекспіра у Молодому театрі в постановці С.Мойсеєва. Недаремно театр замовив новий переклад Ю.Андруховичу — цей рафінований навіть у сленговості модерний текст створює особливу атмосферу нинішньої української еліти. Стильні сучасні костюми — під «нових» українців — доповнюють штрихи до картини.

Напевно, почалося з простого питання: звідки, власне, той Гамлет приїхав і куди потрапив? Із цієї «немонтажності» героя до оточення все й пішло, — як заявляв С.Мойсеєв на прес-конференції. І режисер дає сучасні асоціації — цивілізоване «закордоння» — як віртуальна Америка, а королівство — як шахова гра. З'являється американізований «бой» (В.Легін) із сержкою у вусі і ковбойською хусткою, потягуючи щось із фляжки, — ні, не супермен з бойовика, а нормальний прагматичний «жевжик». І потрапляє у дикуватий світ — Данський, де елементарно тхне бозна чим, а саме «гнилизною». Де всі інтригують, підслуховують, вистежують (до речі, ці півпрозорі квадратики і завіси від А.Александровича-Дочевського — зручні для всіякого шпіонажу). І неважливо, що світ цей картатенький, акуратно-правильний. Це звичайні-

сінька «банка з павуками», тільки замаскована під шахову шкатулку, себто під видимість правил. У пролозі В.Легін бавиться монетками — так чи не так, абсолютно байдужий до результату. Власне, тут ніхто нічого не хоче: ні Клавдій-С.Боклан — трону, ні Гертруда-Г.Розстальна — кохання, ані О.Галафутник-Лаерт — помсти. І всі ці «пристрасті» за владою — ніби заведена мелодія в музичній шкатулці, усім давно набридли. Характерно, як фальшивлять всі у «високих нотках»: С.Боклан у спробі молитися, В.Шептекита-Привид у намерненні на помсту сина. Вони просто намагаються відповідати «іміджу» своїх шахових фігур. Гамлет відверто блазнює з ними, підбиваючи на це і Офелію (Р.Зюбіна). Режисер робить їх змовниками, тільки незрозуміло, в чому полягає змова — псевдокохання переходить у псевдовагітність Офелії

лялькою-клоуном... Бавиться в ситуацію і Полоній-О.Вертинський, але швидше за власною органікою, ніж за роллю.

Та потрапити в цю шахову скриньку і залишитись поза грою неможливо. Король енд компанії в темних строях і окулярах, які стали знаковими, грають «чорними» в «бути». Але від такого «буття» — вити хочеться і дах починає їхати (як дотепно обіграє цей вираз Ю.Андрухович...). Привид у пролозі «репетирує» патетичні інтонації своєї ролі — він грає «білими», за «не бути». Так, ніби цей самий примарний Король, потрапивши «туди» пе-

«перша кров», так би мовити. Знову ця наївна мрія в супергероя, який по трупах іде до вищої справедливості? І Гамлет, попри всі вагання, таки втягується у цей нескінченний ланцюжок убивств, розділяє сумну долю свого проклятого шахового королівства. Після турніру на клейончасту завісу вихлюпують червону фарбу — буцімто кров, знову як у фільмі про серійного вбивцю. Навіть Фортінбрас не з'являється — він уже вочевидь зайвий. «Білі» починають і виграють — у фіналі всі в білому. Але ж герої лишаються тими самими, ніби від початку вже були мертвими, просто переходять з умов-

редчасно, занудився і вирішив перетягнути всіх на свій бік, обравши «провідником» Гамлета. Жарт, але в кожному жарті є доля істини. Причини цієї сучасної «гнилизни» — в минулих гріхах, у цьому підземеллі, з якого виринають могильники (В.Шептекита і Я.Гаврилюк) і втягують у «небуття» все нові жертви. До речі, хід подібний до минулої вистави «Рехувілізора», де Хлестакова і цвинтарного сторожа грав один актор. Цитата з «Гри в бісер» Г.Гессе у програмці про підміну справжнього Магістра його «тінню» наштовхує на думку: а чи справжній це Привид, чи Демон, який прагне занапастити душі? І Гамлет — не виняток.

Недаремно свій знаменитий монолог В.Легін проголошує трупові Полонія, бо «не бути» — стає буквальним. У цій легкості, з якою він бавиться трупом, є щось від американського бойовика —

ної духовної смерті до реальної. Надто безнадійно в цьому світі, але шаховими пристрастями не переймаєшся — це ж гра.

Дозволю собі ліричний відступ. Якось у черзі почула розмову двох пенсіонерок, одна з яких скаржилась на долю і сучасні порядки, а друга раптом спитала: «А ви на Соловках не були, цих кісток не бачили? Ми їхню долю тепер розділяємо...» І перша враз замовкла. Можливо, вистава вийшла теж про це, про цю «карму», минулі гріхи, які намагаєшся обминати, а не виходить. Тільки-но хочеш встановити справедливість, як вступаєш у програвання сценарію, у нескінченну вбивчу гру, ніби запускаєш в дію смертоносний вірус. А можливо, це лише одна з версій, бо вистава даремно створена за законами шахової гри — кожен програє в ній свою комбінацію. Але кожного разу вона закінчується матом...

Надія Мірошниченко

■ Сцена з вистави «Трагедія Гамлета, принца Данського» за В.Шекспіром в Молодому театрі. Режисер С.Мойсєєв.

■ Ганна Розстальна, Станіслав Боклан, Валерій Легін, Олексій Вертинський і Рима Зюбіна у виставі «Трагедія Гамлета».

■ Станіслав Боклан та Валерій Легін у виставі «Трагедія Гамлета».

■ Олексій Вертинський у виставі «Трагедія Гамлета».